

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Назив предмета	Основи економије
Назив предмета на енглеском	<i>Introduction to Economics</i>
Шифра предмета	2203
Ниво студија	Основне академске студије
Карактер предмета	Обавезни предмет
Недељни фонд часова предавања (и вежби)	4 (+ 2)
Годишњи фонд часова предавања (и вежби)	60 (+ 30)
Трајање и распоред наставе	Јесењи семестар, среда и петак, 09:50 – 11:30, Амфитеатар II „Слободан Јовановић“
Број ЕСПБ кредита	8
Наставници који изводе курс	др Борис Беговић, редовни професор, каб. 225, begovic@ius.bg.ac.rs др Александра Јовановић, редовни професор, каб. 213, sanja@ius.bg.ac.rs др Бранко Радуловић, ванредни професор, каб. 216, bradulovic@ius.bg.ac.rs
Асистенти који изводе курс	Ана Одоровић, асистент, каб. 403, ana.odorovic@ius.bg.ac.rs Никола Илић, асистент, каб. 403, nikola.ilic@ius.bg.ac.rs
Начин извођења наставе	предавања, вежбе, студијска група, семинарски радови (есеји), предавања гостујућих професора, консултације, суочавања економске аргументације о одређеним економским проблемима, <i>power-point</i> презентације.
Начин оцењивања и вредновање предиспитних обавеза	<ul style="list-style-type: none"> • интерактивно присуство предавањима: 30 поена • одбраћен оцењен семинарски рад: 10 поена • са одликом одбраћен оцењен семинарски рад: 15 поена • интерактивно присуство вежбама: 10 поена • један колоквијум (зависно од оцене): до 10 поена • обрађена есејска питања на колоквијуму: до 5 поена <p>Током школске године одржаће се два колоквијума. За излазак на испит потребно је најмање 30 поена. За излазак на испит у првом јануарском року потребно је најмање 13 поена са колоквијума (прелазна оцена).</p> <p>У коначну оцену улазе сви поени осим оних добијених на основу присуствовања предавањима. Највећи број поена који улазе у коначну оцену износи 50 и они важе оној школској години у којој су испуњене предиспитне обавезе. Преостали поени до укупно 100 стичу се на испиту.</p>
Начин полагања испита	Усмено (по три питања за сваког кандидата).

Контрола квалитета курса	Студентско вредновање (анкета), анализа испуњености плана рада, анализа испитних резултата
Обавезна литература за припремање испита	Беговић, Б., Лабус, М. и Јовановић, А. (2008), <i>Економија за правнике</i> , Правни факултет, Београд или новије издање
Допунска литература	<p>На српском језику:</p> <p>Варијан, Х.Р. (2003): <i>Миркоекономија: модеран приступ</i>, Београд: Економски факултет</p> <p>Mankiw, G. (2005): <i>Принципи економије</i>, Београд: Економски факултет</p> <p>Williamson, O. & Vinter, G.S., (2000), <i>Priroda firme</i>, CID, Podgorica;</p> <p>На страним језицима:</p> <p>Carlton, D.W. & Perloff, J.M. (1994): <i>Modem Industrial Organization</i>, Harper-Collins College Publishers, New York;</p> <p>Ippolito, R.A., (2005), <i>Economics for Lawyers</i>, Princeton University Press, Princeton and Oxford;</p> <p>Nicholson, W. (1995), <i>Microeconomic Theory: Basic Principles and Extensions</i>, sixth edition, The Dryden Press, Forth Worth</p> <p>North, D., (1990), <i>Institutions, Institutional Changes and Economic Performance</i>, Cambridge University Press, Cambridge</p>

Опис курса:

Курс обухвата институционалну економију и основе микроекономије. Институционална економија је неопходна правницима да схвате значај правне регулативе у обликовању економског понашања. Основи микроекономије омогућавају правницима разумевање суштине економских процеса, тј. разумевање понашања привредних субјеката, као и усвајање економског инструментарија који могу да користе при аргументацији током анализе правних проблема. Економски инструментариј се користи како би се са становишта економске ефикасности објаснило зашто су изабрана одговарајућа правна решења, а не нека друга. *Основи економије* је предмет оријентисан на објашњење функционисања тржишта робе, рада и капитала. Такође, предмет објашњава и улогу државе у савременој привреди, као и постојећа схватања о потреби, обиму и механизмима реализације државне интервенције.

Предмет *Основи економије* методолошки и садржајно захтева другачији

приступ у односу на правне предмете, како би студенти разумели привредни живот који их окружује и везу привредног живота са правним институцијама. Да би се остварио наведени циљ, теоријско оруђе које се постепено кроз материју развија, комбинује се са његовом одговарајућом применом. Наглашавање примене економске теорије путем давање примера из стварног привредног живота омогућава студентима да разумеју тај свет кроз призму економске теорије, као и да разумеју одступања основних модела економске теорије од стварности, посебно од стварности која је била или још увек јесте карактеристична за нашу стварност.

Основна микроекономска теорија је заснована на теорији оптимизирајућег понашања економских актера (субјеката) која користи једноставну маргиналну анализу. Студентима су представљени појмови понуде, тражње, тржишне равнотеже (равнотеже на савршеном тржишту) и еластичности. Посебна пажња се посвећује феноменима несавршене конкуренције и државним политикама у том случају, као и различитим видовима несавршености тржишта (јавна добра, екстерни ефекти, асиметрија информација итд.), као и могућностима да државна интервенција ублажи те несавршености. Посебни сегмент курса посвећен је тржишту производних фактора (рад и капитал), као и облицима државне интервенције на том тржишту. С обзиром на то да је у питању предмет који се предаје студентима Правног факултета, нема математичке (алгебарске) експозиције налаза, упркос потреби да се економске концепције ригорозно представе. Због тога се користи графичка презентација.

Садржај курса:

1. УВОД

- 1.1. Економија као наука
  - 1.1.1. Економија као наука о рационалном избору
  - 1.1.2. Методологија економске науке
  - 1.1.3. Економска наука и економска политика
- 1.2. Основни економски појмови
- 1.3. Основна економска питања

2. ТЕОРИЈА ПОНАШАЊА ПОТРОШАЧА

- 2.1. Анализа корисности и преференција
- 2.2. Криве индиференције
- 2.3. Буџетско ограничење
- 2.4. Потрошачев избор при ограничењу
- 2.5. Начело компензације и мерење промена корисности
- 2.6. Размена, користи од размене и новац

3. ТРАЖЊА

- 3.1. Закон тражње
- 3.2. Фактори тражње
- 3.3. Потрошачев вишак
- 3.4. Индивидуална и агрегатна тражња
- 3.5. Еластичност тражње
  - 3.5.1. Ценовна еластичност тражње
  - 3.5.2. Унакрсна и доходовна еластичност тражње
- 3.6. Примењена анализа тражње

4. ТЕОРИЈА ПОНАШАЊА ПРОИЗВОЂАЧА

- 4.1. Појам трошкова
- 4.2. Опортунитетни трошкови и економски вишак
- 4.3. Трансакциони трошкови
- 4.4. Класе и врсте трошкова
  - 4.4.1. Класе трошкова
  - 4.4.2. Врсте трошкова
  - 4.4.3. Економија обима
- 4.5. Трошкови и понашање произвођача: максимизација профита
- 4.6. Трошкови и понашање произвођача: одрживост производње

5. ПОНУДА

- 5.1. Закон понуде: однос цене и понуде
- 5.2. Понуда и фактори који је одређују
- 5.3. Индивидуална и агрегатна понуда
  - 5.3.1. Идентичне технологије произвођача
  - 5.3.2. Различите технологије произвођача
- 5.4. Произвођачев вишак и рента

6. РАВНОТЕЖА НА ТРЖИШТУ САВРШЕНЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ

- 6.1. Претпоставке тржишта савршене конкуренције
- 6.2. Тржишна равнотежа на кратак рок
- 6.3. Тржишна равнотежа на дуги рок
- 6.4. Баријере уласку
- 6.5. Слободно тржиште и контрола цена: одређивање максималне цене
- 6.6. Слободно тржиште и државна интервенција: одређивање минималне цене
- 6.7. Слободно тржиште и државна интервенција: порези и субвенционисање

7. НЕСАВРШЕНА КОНКУРЕНЦИЈА И ТРЖИШНЕ СТРУКТУРЕ

- 7.1. Савршена конкуренција и монопол
- 7.2. Природни монопол
- 7.3. Друштвени трошкови монопола
  - 7.3.1. Алокативна неефикасност
  - 7.3.2. Производна неефикасност
  - 7.3.3. Расипање ренте
- 7.4. Патент као монопол
- 7.5. Ценовна дискриминација
  - 7.5.1. Предуслови ценовне дискриминације
  - 7.5.2. Савршена ценовна дискриминација: ценовна дискриминација првог степена
  - 7.5.3. Ценовна дискриминација другог степена: дискриминација између јединица производа
  - 7.5.4. Ценовна дискриминација трећег степена: дискриминација између потрошача
- 7.6. Кооперативни олигопол: случај картела
- 7.7. Антимонополска политика
  - 7.7.1. Споразуми којима се нарушава конкуренција
  - 7.7.2. Злоупотреба доминантног положаја
  - 7.7.3. Контрола концентрација
- 7.8. Економска регулација монопола

8. ЈАВНА ДОБРА И ЕКСТЕРНИ ЕФЕКТИ

- 8.1. Јавна добра
- 8.2. Проблем слепог путника
- 8.3. Јавна добра и јавна потрошња

- 8.4. Заједнички ресурси и додељивање својинских права
- 8.5. Додељивање својинских права: уговори под принудом
- 8.6. Екстерни ефекти
- 8.7. Политике према екстерним ефектима
- 8.7.1. Преговори заинтересованих страна: Коузова теорема
- 8.7.2. Опорезивање у смислу Пигуа – корективни порези
- 8.7.3. Регулација
- 8.7.4. Парница – тужба за накнаду штете
- 8.7.4. Прилагођавања учесника и подстицаји за њих

9. НЕСАВРШЕНА ИНФОРМИСАНОСТ

- 9.1. Несавршена информисаност: неизвесност и ризик
- 9.2. Однос привредних субјеката према неизвесности и ризику
- 9.3. Асиметрија информација – нестанак тржишта
- 9.4. Асиметрија информација – негативна селекција
- 9.5. Морални hazard
- 9.6. Агенцијски проблем
- 9.7. Превазилажење несавршене информисаности: сигнали и обавезујући сигнали
- 9.8. Превазилажење несавршене информисаности: аутоелекција
- 9.9. Превазилажење несавршене информисаности: аукције

10. ДРЖАВНА ИНТЕРВЕНЦИЈА

- 10.1. Теорија јавног избора – економска теорија политике
- 10.2. Позитивна теорија државне интервенције
- 10.3. Нормативна теорија државне интервенције
- 10.3.1. Несавршена информисаност
- 10.3.2. Несавршеност циљева државне интервенције
- 10.3.3. Несавршеност спровођења државне интервенције
- 10.3.4. Трошкови државне интервенције
- 10.3.5. Мултипликација државне интервенције
- 10.4. Државна интервенција и прерасподела дохотка
- 10.5. Економска неједнакост, друштвена правда и прерасподела
- 10.5.1. Праведност процеса расподеле
- 10.5.2. Праведност исхода расподеле

11. ТРЖИШТЕ ПРОИЗВОДНИХ ФАКТОРА: РАДНА СНАГА

- 11.1. Карактер тражње за производним факторима
- 11.2. Тражња за радном снагом
- 11.3. Понуда радне снаге
- 11.4. Равнотежа на тржишту радне снаге
- 11.5. Државна интервенција на тржишту радне снаге и незапосленост
- 11.6. Синдикати: мотиви и ефекти њиховог деловања

12. ТРЖИШТЕ ПРОИЗВОДНИХ ФАКТОРА: КАПИТАЛ

- 12.1. Карактер капитала као производног фактора
- 12.2. Тржиште капитала: инвестиције и тражња за капиталом
- 12.3. Тржиште капитала: штедња и понуда капитала
- 12.4. Тржиште зајмовног капитала
- 12.5. Кредитни однос, каматна стопа и њени фактори
- 12.6. Обвезнице и њихова цена
- 12.7. Тржиште акцијског капитала
- 12.8. Цена акција и њени фактори
- 12.9. Државна интервенција на тржишту капитала

13. ПРЕДУЗЕЋЕ

13.1. Појам предузећа

13.2. Врсте предузећа

13.3. Својина, имовина и капитал предузећа

13.4. Биланс успеха предузећа

13.5. Биланс стања имовине предузећа

13.6. Приватизација: методи и критеријуми вредновања

13.6.1. Повећање ефикасности постојећих предузећа

13.6.2. Стварање интегралног тржишта

13.6.3. Повећање штедње и инвестиција

13.6.4. Интеграција у светску привреду

13.6.5. Повећање јавних прихода

13.6.6. Политички мотиви

13.7. Масовна приватизација током транзиције

13.7.1. Методи приватизације

13.7.2. Обим приватизације

13.7.3. Темпо приватизације

13.7.4. Приватизационо реструктурирање

Циљ курса:

- стицање знања и разумевање стварног привредног живота, економских процеса и разлика између економских система,
- упознавање са суштином привредног живота, основним економским појмовима, принципима функционисања тржишта робе, рада и капитала, формирања цена, проблеме односа државе и тржишта, као и постојећа схватања о потреби, обиму и механизмима реализације њене улоге,
- стицање општег и основног економског образовања и развијање економског резонавања које је у функцији правног образовања,
- стицање знања и разумевање процеса економске транзиције и њеног значаја, као и значаја европских интеграција за економске процесе,
- овладавање модерном економском терминологијом,
- развија разумевања међузависности права и економије, оспособљава студенте да схвате значај правне регулативе у обликовању економског понашања,
- оспособљава студенте да методолошки и садржајно користе приступе другачије од приступа које имају у учењу права и да користе економски инструментариј у анализи правних проблема,
- нуди теоријско оруђе које студентима омогућава да разумеју стварни свет кроз призму економске теорије,
- оспособљава студенте да у стварном свету препознају теоријске концепције које су учили и да повежу економску теорију и економску стварност,
- учи их да препознају и разумеју када и зашто долази до одступања базичних концепција економске теорије од стварност.